

POSTANOWIENIE

25 maja 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski

na posiedzeniu niejawnym 25 maja 2026 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa M.L. i M.B.

przeciwko syndykowi masy upadłości Bank spółki akcyjnej
w W.

o zapłatę i ustalenie lub zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej syndyka masy upadłości Bank
spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku

z 13 września 2024 r., I ACa 401/24,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. zasądza od syndyka masy upadłości Bank spółki
akcyjnej w W. na rzecz M.B. i M.L.
po 2725,50 (dwa tysiące siedemset dwadzieścia pięć złotych
i 50 groszy) tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych
za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas
po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia
syndykowi masy upadłości Bank spółki akcyjnej
w W. do dnia zapłaty.**

(a.z.)

UZASADNIENIE

W skardze kasacyjnej wywiedzionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 13 września 2024 r. pozwany syndyk masy upadłości Bank spółki akcyjnej w W. wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Wskazał, że w sprawie występują następujące istotne zagadnienia prawne:

1) Czy postanowienie umowy kredytu mające charakter klauzuli abuzywnej może być uznane za bezskuteczne wobec masy upadłości (art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe, dalej: „pr. up.”) wobec tego, że postanowienie prowadzi do upadku umowy na skutek usunięcia z niej klauzul abuzywnych, a zatem utrudnia ono osiągnięcie celu postępowania upadłościowego jakim jest pełne zaspokojenie wierzycieli, przez skutek w postaci upadku umowy kredytu zawartej przez kredytodawcę i brak spłaty rat takiego kredytu do masy upadłości?

2) Czy postępowanie sądowe z powództwa kredytobiorcy o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego z umowy kredytu waloryzowanego (indeksowanego albo denominowanego) do waluty obcej, wytoczone przeciwko upadłemu bankowi (kreditodawcy), jest sprawą „o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości” w rozumieniu art. 145 ust. 1 pr. up. i tym samym podlega zawieszeniu na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 lub art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 144 ust. 1 i w zw. z art. 145 ust. 1 pr. up. do czasu rozpoznania zgłoszenia wierzytelności na liście wierzytelności lub, odpowiednio, odmowy uwzględnienia wierzytelności na liście i wyczerpania trybu określonego ustawą?

Ponadto pozwany wskazał na istnienie potrzeby wykładni przepisów, tj.: art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 144 ust. 1 i w zw. z art. 145 ust. 1 pr. up. oraz art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 144 ust. 1 w zw. z art. 145 ust. 1 pr. up.

Powodowie w odpowiedzi na skargę kasacyjną wnieśli o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych wraz z kosztami opłat skarbowych od pełnomocnictw.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie dotychczas nierozstrzygnięte w orzecznictwie, a zatem takie, które cechuje się przymiotem nowości i którego wyjaśnienie może sprzyjać rozwojowi prawa (zob. np. postanowienia SN: z 21 stycznia 2022 r., I CSK 1285/22; z 24 kwietnia 2023 r., I CSK 4950/22; z 20 grudnia 2023 r., I CSK 4003/23).

Problemy przedstawione przez skarżącego nie mogą być uznany za istotne zagadnienia prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., gdyż nie mają już one przymiotu nowości.

Wskazane zagadnienia prawne było już bowiem przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który wyjaśnił, że ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy nie ma wpływu na ocenę abuzywnego charakteru postanowień umów, które zawarł z konsumentami, jak również na powstające z mocy prawa skutki ich abuzywności, gdyż oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Abuzywne klauzule indeksacyjne są od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść kredytobiorcy, chyba że następczo udzieli on świadomej i wolnej zgody na te klauzule i w ten sposób przywróci ich skuteczność z mocą wsteczną (zob. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56).

Obecnie nie budzi również wątpliwości, że postępowanie sądowe z powództwa kredytobiorcy będącego konsumentem o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego z umowy kredytu, prowadzone przeciwko bankowi, co do którego w toku postępowania ogłoszono upadłość, nie jest sprawą „o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości” w rozumieniu art. 145 ust. 1 ustawy

z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe, a tym samym może być podjęte z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję syndyka (zob. uchwała SN z 19 września 2024 r., III CZP 5/24, OSNC 2025, nr 4, poz. 42, i postanowienia SN: z 23 stycznia 2025 r., I CSK 3311/24; z 6 lutego 2025 r., I CSK 3810/24; z 26 marca 2025 r., I CSK 3279/24; z 2 kwietnia 2025 r., I CSK 2578/24; z 23 kwietnia 2025 r., I CSK 1894/24, i z 27 maja 2025 r., I CSK 2402/24).

Ponadto – w związku z wątpliwościami pozwanego podniesionymi we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazać należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntował się już pogląd, zgodnie z którym interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. należy rozumieć szeroko. Może on wynikać z bezpośredniego zagrożenia prawa powoda lub zmierzać do zapobieżenia temu zagrożeniu. Uwzględnić należy sytuację prawną żądającego, ocenianą w płaszczyźnie zarówno obecnych, jak i przyszłych, ale obiektywnie prawdopodobnych stosunków prawnych z jego udziałem. Wskazuje się, że przez interes prawny należy rozumieć istniejącą po stronie podmiotu prawa chęć uzyskania określonej korzyści w sferze jego sytuacji prawnej, a korzyść ta polega na stworzeniu stanu pewności prawnej co do aktualnej sytuacji prawnej powoda, wzmacniającego możliwość ochrony tej sytuacji przez stworzenie prejudycjalnej przesłanki skuteczności tej ochrony (zob. np.: wyroki SN: z 10 maja 2022, II CSKP 163/22; z 18 maja 2022 r., II CSKP 1030/22, i postanowienie SN z 29 grudnia 2021 r., I CSK 336/21).

Powołanie się na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. m.in. postanowienia SN: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 31 października 2023, I CSK 2890/23; z 30 listopada 2023 r., I CSK 5560/22, i z 21 grudnia 2023 r., I CSK 3439/23). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także

przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 9 listopada 2023 r., I CSK 6588/22).

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z 20 września 2023 r., I CSK 5136/22, potrzeba, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. oznacza, że określony przepis, istotny z punktu widzenia podstawy prawnej zaskarżonego orzeczenia, może być rozumiany na różne sposoby, a orzecznictwo i nauka prawa albo nie wypracowały w tym przedmiocie żadnego poglądu, albo prezentują rozbieżne stanowiska. W konsekwencji przyjąć należy, że nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, podobnie jak nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy co do podnoszonych kwestii wyraził już swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę przyjętego stanowiska (zob. m.in. postanowienia SN: z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14; i z 21 lutego 2024 r., I CSK 591/2320).

Wywody skarżącego nie czynią zadość przedstawionym wymaganiom.

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wspólnego dla przesłanek przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. wskazuje, że pozwany traktuje je zamiennie – co nie jest uprawnione (zob. postanowienia SN: z 28 marca 2023 r., I CSK 4659/22, i z 13 lipca 2023 r., I CSK 4954/22).

Przywołane przesłanki mają bowiem odmienny charakter, szczególnie w sytuacji, gdy istnienie przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. zostało uzasadnione rozbieżnościami w orzecznictwie. Nie można zatem budować w oparciu o rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego istotnego zagadnienia prawnego, które charakteryzuje się tym, że jest nowe, jeszcze nierozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy. Ponadto każda z tych przesłanek wymaga innej metody uzasadnienia (zob. postanowienia SN: z 29 kwietnia 2016 r., I CSK 641/15; z 15 grudnia 2016 r., I CSK 315/16; z 21 maja 2020 r., I CSK 784/19, i z 6 lipca 2022 r., I CSK 3203/22).

Przywołane przez skarżącego przepisy prawa, które w jego opinii wymagają wykładni, w istocie odpowiadają drugiemu zagadnieniu prawnemu przedstawionemu w skardze, do którego Sąd Najwyższy odniósł się powyżej.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy uregulowany w art. 174 § 1 pkt 4 i art. 180 § 1 pkt 5 lit. b) k.p.c. model działania sądu stanowi konsekwencję wynikającą z art. 75 ust. 1 pr. up. zasady, że z dniem ogłoszenia upadłości upadły traci prawo zarządu oraz możliwość korzystania z mienia wchodzącego do masy upadłości i rozporządzania nim; w miejsce upadłego wchodzi syndyk. Zawieszenie postępowania i podjęcie go z udziałem syndyka służy właściwemu odzwierciedleniu tego faktu w procesie dotyczącym masy upadłości. Odminną funkcję pełni natomiast art. 145 ust. 1 pr. up. normujący (wyłącznie w odniesieniu do wierzytelności, które podlegają zgłoszeniu do masy upadłości) sekwencyjną zależność między tokiem postępowania sądowego oraz upadłościowego, jako specyficznego postępowania rozpoznawczo -wykonawczego. Przepis ten jest ściśle skorelowany z uregulowanym w Prawie upadłościowym trybem ustalania roszczeń wierzycieli upadłego w ramach sporządzania listy wierzytelności. Postępowanie upadłościowe jako tak zwana egzekucja generalna, ma na celu sprawne i możliwie skuteczne zaspokojenie wszystkich wierzycieli podmiotu, którego upadłość ogłoszono. W tym celu sporządzana jest lista wierzytelności, która służy do ustalenia grona wierzycieli w modelu działań uproszczonym i przyspieszonym względem ogólnego postępowania cywilnego rozpoznawczego. Dochodzenie wierzytelności, o których mowa w art. 145 ust. 1 pr. up., na zasadach ogólnych jest wówczas wyłączone, a postępowania sądowe zainicjowane wcześniej i zawieszone z powodu ogłoszenia upadłości strony nie mogą zostać podjęte do czasu wyczerpania trybu określonego w Prawie upadłościowym (zob. uchwała SN z dnia 19 września 2024 r., III CZP 5/24).

Skoro powództwo w rozważanym zakresie (o ustalenie) wytoczone przez kredytobiorców przeciwko bankowi, wobec którego ogłoszono upadłość, nie jest sprawą o wierzytelność podlegającą zgłoszeniu do masy upadłości w myśl art. 145 ust. 1 pr. up., to zastosowanie znajduje zasada z art. 180 § 1 pkt 5 lit. b) k.p.c. nakazująca podjęcie postępowania z udziałem syndyka, z chwilą ustalenia osoby pełniącej tę funkcję.

W sprawie nie zachodzi także nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozagę - w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 99 w zw. z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przy uwzględnieniu § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Suma zwrotu kosztów została rozdzielona na powodów w częściach równych zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z 16 listopada 2023 r., III CZP 54/23 (OSNC 2024, nr 6, poz. 57).

Maciej Kowalski

(a.z.)

[SOP]